

NYELVÉSZETI FÜZETEK

SZERK. SIMONYI ZSIGMOND.

79. SZÁM.

**Kölcsönhatások
a magyar és tót
közmondásokban
és szólásokban.**

Irta:

Juhász János.

Budapest, 1918

A Magyar Nyelvőr kiadása.

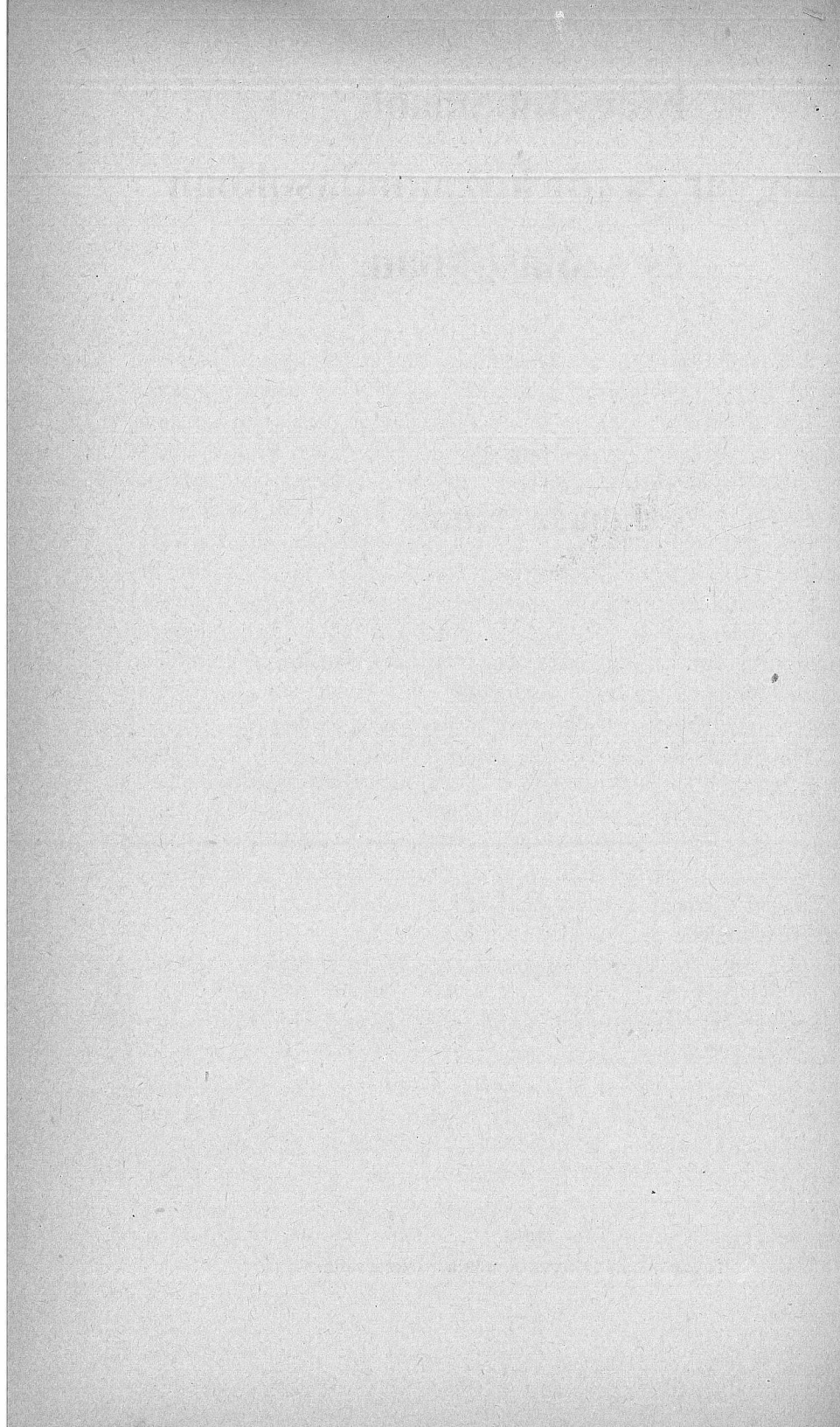
Kölcsönhatások **a magyar és tót közmondásokban** **és szólásokban.**

Írta :

Juhász János.

1918.

Tevan Adolf könyvnyomdája, Békéscsaba.

BEVEZETÉS

A közmondások és szólásmódok az emberiség legnemzetközibb szellemi kincsei. Ősforrásaik a keleti mesék és bölcs mondások, amelyek úgy alaki, mint tartalmi tekintetben mintái voltak a világ számtalan közmondásának és szólásmódjának. Évezredek óta cserélik ki a legkülönbözőbb népek ezeket a szellemi kincseket, kölcsönösen adva és kapva általuk új és új gondolatokat és nyelvformákat. Hogy ez a cserekereskedelem milyen arányú, legjobban mutatja F. K. W. *Wander Deutsches Sprichwörter-Lexikon* c. 5 kötetből álló gyűjteménye, amely kb. 300.000 közmondást és szólásmódot tartalmaz. Bár kisebb, de hasonló arányú a többi művelt nyelvek ebéli gazdagsága. Természetes, hogy ez a gazdagság csak irodalmi uton gyarapodhatott ennyire. Egy nyelv ebéli gazdagsága tehát első sorban az illető nép irodalmi műveltségének a fokmérője.

Ha módunkban volna egy népnek önmaga alkotta közmondásait és szólásait kiválasztani azok közül, amelyeket más népektől kölcsönzött, az illető néplélek karakterének legtisztább képe állna előttünk egyrészt, másrészt pedig a közmondásokban és szólásokban előforduló szóképekből, tömör fordulatokból megismernők az illető nyelv kitejéző őseréjét és, hogy úgy mondjam: a nyelv művészi képességeit.

Mig tehát az eredeti közmondások és szólásmódok egy népnek és nyelvnek az őseréjét, természetadta kvalitásait mutatják, addig az átültetett, meghonosított idegenek a nyelv fejlődési erejéről és alkalmazkodóképességéről tanuskodnak. Mi történik pl. egy közmondás, vagy szólásmód átvételénél? A nép kap egy gondolatot, a nyelv kap egy kifejezésformát. A gondolatot könnyű átvenni minden változtatás nélkül, de nehezebb dolga van a nyelvnek azzal a szóképpel, vagy tömör kifejezéssel, amellyel a gondolatot az átadó nyelv kifejezte, de, amelynek megfelelő, vagy ahhoz hasonló az átvevő nyelvben még nincsen. Ilyen átvételnél tehát vagy hasonló formát teremt magának az átvevő nyelv, vagy egyszerűen fordít, de

mind a két esetben gyarapodik egy frázissal, illetőleg hasonlattal a nyelv, egy gondolattal a nép. A frázis mintául szolgálhat más hasonlók keletkezésére, a gondolat hasonló gondolatok teremtésére. Ez a gyarapodás ugyan gyakran árt a nyelv tisztaságának, mert ezen az úton kerülnek idegenszerűségek a nyelvbe, de a gazdagodás megéri ezt a veszteséget.

A közmondások és szólásmódok összehasonlítása tehát mind etnografiai, mind művelődéstörténeti, mind nyelvi okokból egyaránt érdemes, sőt szükséges feladat.

Ismerve a közmondások és szólásmódok nemzetköziségét, most már az a kérdés, hogy összehasonlítás útján kimutatható e, vagy ha igen, milyen mértékben és milyen eszközökkel mutatható ki az eredetük?

Tartalmuk általában évszázados tapasztalatokból leszűrt igazságok, életbölcse ség, emberi erények dicsérete, bűnök elítélése. Amint látjuk tehát, a tartalmuk sok esetben általános emberi gondolat, ami önmagában nem lehet alkalmas alap az összehasonlításra, de alkalmas eszközül kínálkozik erre a célra a nyelv kifejezési módja. Egymástól messze, elszigetelten élő népeknél számtalan egyforma gondolat juthat kifejezésre, de más szóképpel, hasonlattal, más nyelvtani szerkezettel fejezi ki ugyanazt a gondolatot az álmodozó, pogány keleti indus, vagy arab, és más alakban jut kifejezésre a nyugati, keresztény, kevesebb fantáziájú, józanabb gondolkozású germán nyelvben, eltekintve még a különböző éghajlati körülményektől, az őket körülvevő természettől is, amelyből a nyelv tárgyait veszi szóképeikhez és hasonlataihoz.

A tartalom és a kifejezési mód együttvéve szolgáltatják tehát feladatunk megoldásához az alkalmas alapot, amely szerint következőképen csoportosíthatjuk a közmondásokat és szólásmódokat:

A) Vannak olyanok, amelyek általános emberi igazságokat és gondolatokat fejeznek ki minden szókép, vagy hasonlat nélkül. Számtalan ilyen van minden nép nyelvében; rendesen istenes intelmek, jámbor fohászok, kívánságok stb. Pl.: Ki Istenben bizik, meg nem csalatkozik; Isten tudja, mit csinál; Isten segíts!; az ember bűnös teremtmény; bár adná az Isten!; stb. Ezek olyannyira minden embernek a gondolatai, hogy összehasonlításukról szó sem lehet.

B) Általános emberi gondolatokat fejeznek ki a következők is, de szóképekben és hasonlatokban: Isten nem fizet minden szombaton; verik az ebet, hogy a kölyök tanuljon;

esendő az ember, hajlandó a pendely; falra borsót hány; nézd a hátulsó kereket is!; stb. Elféléknek az összehasonlítására alkalmas alap a bennük lévő szókép, hasonlat és mondat szerkezet, mert nem valószínű, hogy két, egymástól függetlenül keletkező közmondás egymást mondat szerkezetben tökéletesen fedje és még a gondolatot is ugyanazzal a szóképpel fejezze ki.

C) Valamely nép életének körülményeit jellemző szóképekkel és hasonlatokkal fejezheti ki úgy az általános emberi gondolatokat, mint pedig az illető nép gondolatvilágát speciálisan jellemző gondolatokat. Pl. a magyar nép életkörülményeit és gondolatvilágát, temperamentumát jellemzik az ilyenek: A cigányrajkó is kedves az anyjának; borral mosdik, kolbásszal törülközik; elfogyott a puskapora, mint a nagyidai cigányoknak; eburá fakó! stb.

Bár olyan, biztosan célravezető eszközeink, mint amilyenek pl. a szavak eredetének a megállapítására szolgáló hangtani törvények, nincsenek ugyan, az itt felsorolt szempontok alapján mégis többkevesebb valószínűséggel, sőt sok esetben kétségbenvonhatatlanul kimutathatjuk a közmondások és szólások eredetét, illetőleg a közvetítést, még pedig a következő módszerekkel, — a fenti szempontokat szem előtt tartva:

Az összehasonlítóknak mindenekelőtt ismernie kell a kérdéses nyelvet beszélő nép lelkivilágát, gondolkodásmódját, temperamentumát, történeti, politikai, társadalmi, földrajzi, éghajlati viszonyait, mert a nép az önmagaalkotta közmondásaihoz és szólásmódjaihoz a szóképeket és hasonlatokat egyrészt a saját történetéből, társadalmi, vallási stb. viszonyaiból veszi, másrészt a kölcsönzött közmondásokat és szólásokat esetleg a saját életviszonyaihoz képest átalakítja. Ez a közmondás pl.: törököt fogtam, de nem enged megvan a lengyel, orosz, rutén nyelvekben; a magyar onnan vehette, de, míg a szláv közmondásokban minden nyelvben, kivéve a tótot, a tatár szerepel, addig a magyar a törököt tette helyébe, mert neki a törökkel volt baja. A tótban szintén török szót találunk, tehát a magyarból vette, nem rokonnyelveiből.

Ismernünk kell az összehasonlítás alá eső nyelvek törvényeit, mert a gondolattal sok esetben az idegen frázis is átkerül változatlanul a kölcsönvevő nyelvbe. Így került a tótba a magyarból: *veľo mäs na röväsü* = sok van a röväsodon; *vyhoďim ta na psom dručku* = ebrudon doblak ki; *dvom dvorom pes* = két udvar ebe; stb.

A közmondásokban és szólásmódokban gyakori a rím, alliteráció (a magyarban), vagy legalább a ritmus. Hogy az átvételnél e mellett a kedvelt forma mellett még a kifejezés is tömör és kerek, a gondolat is hű legyen, és az átvevő nyelv ne sértse a saját törvényeit, nagy nehézségekkel kell megküzdenie, úgyhogy e követelmények valamelyikének sokszor áldozatul kell esnie az átvétel kedvéért. Ha tehát most két hasonló közmondást, vagy szólást egybevetünk, bizonyára az lesz az átdadó nyelv, amelyben a verses formának valamelyik sajátja van, ahol a kifejezés tömörebb, fordulatossabb, és az lesz az átvevő, amely ezeknek a követelményeknek meg nem felelt, sőt a fordítás feltűnő jelét viseli magán. Pl.: esendő az ember, hajlandó a pendely = človek krehka nadoba a tótban milyen erőtlén a magyar mellett; nemcsak a fordulatoss forma hiányzik a verses mellett, de nem adja vissza az eredeti humoros jellegét sem. Viszont mennyivel gördülékenyebb a tót sušedova kráva vecej mlieka dáva = a szomszéd tehenének nagyobb a tögye magyar alakjánál, bár a magyar is nagyon sikerült, de hiányzik a verses forma. Az alliteráció magyar eredet mellett szól ebben: szegénynek a szerencséje is szegény = chudobného i šľasťie je chudobné.

A nép szereti közmondásaiban a szójátékot, aminek bizonyos humoros íze van. Pl.: barátságért a barát is megházassodott = k voľu kameratstvu i mnich sa ožeuil. A sikerült szójáték bizonyára az eredetiség mellett bizonyít

Tudva azt, hogy a nép közmondásainak megalkotásaiban művészi kifejezésre, tömör, fordulatoss külső formára törekszik, az átvett közmondáson az idegen nyelvben sokszor erőszakoltság, a könnyedség hiánya, szóval: a fordítás feltűnő jelei mutatkoznak. Vagy egyik-másik közmondáson látszik, hogy nem a nép, hanem irodalmilag képzett emberek fordították saját nyelvükre szóról-szóra, míg a nép már nem olyan hű az eredetihez. Nehéz a bárányt a farkas szájából kivonni = ľaško je vlkovi barana zo zubov vydrapiť tót alaknak a fordításában a nép bizonyára más szót használt volna a kivonni helyén, amely különben sem fedí a vydrapiť értelmét.

A magyar és tót közmondások és szólásmódok egymáshoz való viszonyának a vizsgálatánál a felsorolt szempontokon és módszereken kívül elsősorban tudnunk kell, hogy a két nyelv honnan gyarapította ebeli gazdagságát.

Az átvétel szóbeli és irodalmi érintkezés útján történt. A magyar nyelv szóbeli érintkezés útján kölcsönözhetett a tót, lengyel, rutén, cseh, német, latin, román, szerb, horvát és bolgár nyelvekből, számottevő irodalmi érintkezés útján a tót nyelvből különösen történelmünk első századaiban, továbbá a Bibliából, a latin, illetőleg görög, a német nyelvből, a keleti mesékből és kisebb mértékben, csakis a legműveltebb néprétegekben a francia, angol és olasz nyelvekből. Ezek közül a legnagyobb fontosságuk: a Biblia, a latin és német nyelvek. A tót közmondások és szólások forrásai lehettek szóbeli úton: a magyar, német, lengyel, cseh, rutén; irodalmi úton a Biblia, a magyar, latin, német, cseh és lengyel nyelvek irodalmi termékei és az elterjedt keleti mesék.

Mint közös források szerepelnek tehát: a Biblia, a német nép és irodalom és a latin közmondások; a többi nyelvvel, mint a lengyel és cseh pl., a magyar nem érintkezett olyan intenzíven, mint a tót. Ezek és a magyar nyelv között a tót játszotta a közvetítő szerepet.

Az összehasonlításra kínálkozó anyag oly nagy, hogy ilyen szűk keretek között mindazokat a közmondásokat és szólásokat, amelyek a közös forrásokból kerülhettek a két nyelv valamelyikébe, itt mellőzzük, mert azoknak az összehasonlítása igen széles területekre vezetne.

Vizsgálatunk tárgyát továbbá csakis azok képezik, amelyek a legfeltűnőbb egyezést mutatják ugy szóképekben és hasonlatokban, mint nyelvtani szerkezetekben.

Amennyiben a tót nyelv a szláv nyelvek közül a legintenzívebben a lengyel és cseh nyelvvel érintkezik, amelyekből, mint nála sokkal fejlettebb nyelvekből inkább kölcsönözött s azoknak alig adhatott mást, mint, amit a magyarból vehetett; továbbá amennyiben a magyar nyelv a lengyel és cseh nyelvvel, illetőleg irodalommal olyan intenzív érintkezésben sohasem volt, mint a tót, valószínű, hogy ha egy közös közmondás, vagy szólás megvan a lengyel, illetőleg a cseh nyelvben is, és esetleg az orosz és rutén nyelvekben, akkor az átadó, illetőleg a közvetítő a tót volt, ha egyéb szempontoknak is megfelel az egyezés és a magyar alak nagyobb hasonlóságot mutat a tóthoz, mint a cseh- és lengyelhez.

I.

A tót nyelv a magyarból vette a következő közmondásokat és szólásokat:

A) Magyar történelmi és földrajzi vonatkozásokat őriztek meg:

Pislog, mint a miskolci kocsonyában a béka.

Elfogyott a puskapora, mint a nagyidai cigányoknak.

Dunába ne hordj vizet!

Egyszer volt Budán kutya vásár.

Otthagytá, mint Szt. Pál az oláhokat.

Kerget a török?

Žmurká, ako žaba na studene. Zát. XV. 111.

Višiel mu prach, ako Idánskym cigáňom. Zát. XII. 305.

Nenos vodu do Dunája. Zát. X. 1023.

Raz bul na psch jormark u Budziňe. Zeml. m.

Zochabil ho, jak szv. Pável valachoch. Zeml. m.

Či ti turek beži za pätámi? Zát. IV. 82.

B) Magyar politikai, etnografiai vonatkozásokat, hagyományokat, adomákat, társadalmi szokásokat őriztek meg a következő tótba átment közmondások és szólások:

Belenyert, mint Bertók a csíkba.

Fejébe sült a pártá.

A fejem nem káptalan.

Vygazdoval, ako Berto na čikoch. Zát. X. 795.

Párta jej do čela vrásta. Zát. VII. 397.

Moja hlava nye káptalan. Zeml. m.

¹ Megvan a csehben is, de a cseh a tót nyelv közvetítésével kapta. Ez esetben ugyanis minden nép a saját földjén lévő legnagyobb folyót vette volna a szóképhez.

Nem fél a Herko pátertől sem.

Nekem is két krajcár egy garas.

Nincs egy garas ára esze sem.

Illik rá, mint tehénre a gatyá.

Jól kösd föl a gatyádat!

Nem jól foly a ház dolga, ahol asszony visel gatyát.

A halállal senki sem ivott áldomást.¹

Hűvös²-re tették.

Kijárta a tizenharmadik iskolát.

Ha Isten akarja, kapanyél is elsül.³

Szemeitek a kalácson, kezeitek a kulacson, Kár Ácson, hogy karácsony.

Meghalt a gyermek, oda a komaság.

Hánykodik, mint a poltrás malac a garasos kötélén.

Nem fél a német, hogy elveszik a gatyáját.

Pünkösdi királyság.

Amit a réven nyer, elveszti a vámon.

Ani Herko pátra sa nebojí. Zát. IV. 190.

Aj mne idu dva grajciare do groša. Zát. X. 1025.

Nemá rozum ani za dudek Sbornik.

Svecsi mu, jak krave gacsi. Zeml. m.

Dobre že si podviaž gate! Zát. IX. 194.

Beda tomu domovi, kde žena nosí gate. Zát. VII. 525.

So smrťou nikto oldomášu nepil. Zát. VI. 634.

Posadili ho do chládku. Zát. VIII. 1286.

Trinastu vychodil skolu. Zát. III. 190.

Ak Pán Boh dopustí, i motyka strelí. Zát. XII. 525.

Oči na kolači, ruki na čutorki. škoda, že sa vjanoce. Janč. M. Ml. (čutorka.)

Umrelo dieťa, už je po kmoťstve. Zát. X. 1156.

Rozhadzuje se, ako grajciarove praša na grošovom motúzku. Zát. XVI. 361.

Nebojí sa Nemec, že mu gate vezmu. Zát. X. 244.

Turične kráľovstvo. Zát. XII. 234.

Čo na myte vyhraš, to utratíš na tridsiادku. Zát. X. 626.

¹ Csak a tót nyelvben van a szláv nyelvek közül. (L. Hanuš Litt. Pr. 46. l.)

² A magyar nép régóta így nevezi a bőrtönt.

³ Régi magyar adoma

Más róvására.

Sok van a róvásodon.

Sok sógor — sok huncut.¹

Eb sógor, kutya koma.

Ujjat huznak.²

Karón mutat varjut. (L. Tóth
B. Szájról sz.) *varjut!*

Na druheho rováš. Zát. VIII.
1240.

Velo máš na róvašu. Zát. XVI.
450.

✓ Každý švoger huncut. Zát. VII.
835.

Pes kmotor, pes švoger. Zát.
VII. 843.

Táhaju sa spolu za prsty. Zát.
VIII. 896.

Ukazuje straku na vrbe. Zát.
V. 104.

A tót a magyarból vette az alábbiakat, amelyekben magyar eredet mellett szól a verses, alliterációs, ritmusos forma, magyaros nyelvfordulatok és szójátékok. Mindez a sajátság nem zárja ki ugyan a magyarba való átvételt, de a felsorolt közmondások és szólások nem fordulnak elő ilyen alakban azokban a nyelvekben, ahonnan a tót kölcsönzött.

Megérett az akasztófára.

Alszik, mint a bunda.

Cigányrajkó is kedves az anyjának.³

Ne tanítsd apádat gyermeket csinálni!

Bagoly is bíró a maga barlangjában. (állit.)

Barátságért a barát is megházasodott. (szójáték)

Fabatkát sem ér.

Dozren už na šibenicu. Čas.
V. 29. 1.

Spí, ani bunda. Zát. VI. 464.

Ciganke jej dieťa milé. Zát.
VII. 688.

Nye ucs ocza dzecko robicz.
Zempl. m.

I sova na svojom hniezde pani.
Zát. VII. 905.

K vòli kamaratstu sa mních
oženil. Zát. VIII. 306.

Ňestojí aňi babku. Janč. Babka.

¹ A sógor és koma a magyar népnél mint ellenséges és irigy lelkületű rokon szerepel.

² Magyar népszokás. L. Tóth Béla: Szájról-szájra. ?

³ Megvan a lengyelben is, de más formában. A tótnak fordítás jellege van. Lengy: Kim sie cýgan saviadzy? svojemi dziecmi. (L. Brzowski Cygan).

Becsületébe gázol.

Könnyű annak bolondozni, ki-
nek egy csepp esze sincs.

Kis koldus (ember) nagy bottal
jár.

Más bőrére inni.

Nem szeretnék a bőrében lenni.

Rossz bőrben van.

Bőrödre írom!

Bőröddel fizeted meg.

Nem fér a bőrébe.

Cseberből vederbe. (szójáték)

Csodájára jártak.

Darázsfészekbe nyult.

Annak döglük, akinek van.

Két udvar ebe.

Eb, aki nem . . .

Verik az ebet, hogy a kölyök
tanuljon.

Ebrudon doblak ki.

Esendő az ember, hajlandó a
pendely. (rím)

A becsütetes ember megöszül,
a huncut megkopaszodik.

Ezermester.

Stupuje mu do počlivosci. Zát.
VIII. 624.

Lahko byť bláznom, kde chi-
buje rozum. Zát. III. 64.

Mladý žobrák (hlap) chodí s
veľkou palicou. Zát. III. 156.

Píť na cudziu kožu. Zát. VIII. 461

Nechcel by som byť v jeho
koži.¹ Zát. XII. 271.

V planej koži je. Zát. XII. 310.

Zapišem ti na kožu. Zát. XVI.
480.

Zaplatíš to kožou. Zát. XVI. 840.

Ne prace sa do vlastnej kože.
Zát. IV. 545.

Ňemesci se do szkuri. Zempl. m.

Z šatla do šechtára. Zát. XII. 326.

Na diváki mu šlí. Janč. M. MI.
(Divák).

Vtrčil ruku do oszieho hniezda.
Zát. V. 172.

Kto ma, tomu zhyne. Zát. X. 27.

Dvom dvorem pes. Zát. VIII. 538.

Pes kto nie . . . Zát. V. 611.

Preto stareho psa bijú, abi sa
mladij pes vtípil. Zát. VII. 1177.

Vyhodím ťa na psom družku.

Človek krehka nábobá. Zát.
III. 11.

Slatečny ošiveje, huncut olišeje.
Sáros m.

Tišic kunstov majster. Zát. III.
273.

¹ Helyesen volna tótul: . . . jeho koži tréať.

Ég a munka a kezében.

Sem éjjele, sem nappala.

Észbekapott.

Fajankó.

Nagy (kemény) fába vágta a fejszét.

Korpa van a fejében.

Fejelágyára esett.¹

Az eget veri a fejével.

Vesztett fejszének a nyele.

Be van írva a fekete könyvbe.

Feszeleg, mint a fing a gatyában.

Fittyet hányni.

Azt sem tudja, fiú e, vagy leány.

Szégyen a futás, de hasznos.

Fübeharapott.

Süket füleknek beszél.²

Egyik fülén be, másikon ki.³

Fülig elpirult.

Egy füst alatt.

Fűzfa alatt esküdtek meg.

Práca mu v rukách horí. Zát. X. 536.

Nemá ani noci, áni dňa. Zát. X. 530.

Chytil sa rozumu. Zát. III. 199.
Jano dreveni. Zempl. és Sáros m.
Do veľkého (tvrdého) dreva
zaťal. Zát. XII. 249.

Otruby má v hlave. Zát. III. 184.
Na temiačko padol. Zát. III. 258.
Čelom dosahuje nebo. Zát. IV. 527.

Aspon sa sekere porislo navráti. Zát. X. 838.

Je do čiernej knihy zapísany. Zát. II. 312.

Moce sa, ako prd v gačiách. Zát. XV. 25.

Frčki metať. Janč. M. Ml. (Frčka)
Nevie, či je chlapec, či je dievča. Zát. IV. 234.

Hamba utekať, ale veľa osoží. Sb. 1909. 128. 1.

Zahriznul do travy. Zát. VI. 188.
Hluchym ušiam hovorí. Zát. IV. 151.

Jednym úchom dnu, druhym von. Zát. IV. 175.

Zapálil sa po uši. Zát. IV. 268.
Pod jednym dyme. Zát. VII. 369.
Pod vrbou sobašeni. Zát. VII. 383.

¹ Ez az alakja magyarból: temiačko — fejelágya, míg: na hlavu podnul — auf den Kopffallen-ből van átvéve.

² A tót ebben az alakjában a magyarból vette; a magyar a latinból.

³ A magyar a németből kölcsönözte, a tót a magyarból fordította szóról-szóra.

mag: derint - füle mellett

Szereti, mint a galamb a bu-
zát.

Nincs galléromhoz varrva.

Szarnak, kárnak nincs gazdája.

Nem ettem bolond gombát!

Itt felejtette a halál.

Hasát fogta nevéttében.

Akkor lássalak, mikor a hátam
közepét!

Úgy bánik vele, mint a himes
tojással.

Nehéz szél ellen hugyozni.

Egy húron pendülnek.

Olcsó húsnak híg a leve.

Mondj igazat, betörik a fejed.

Ingednek se higyj!

Odaadná az ingét is.

Amilyen az „adj Isten“, olyan
a „fogadj Isten“.

Kiki úgy dicséri az Istent, ahogy
tudja.

Van annak, aki el nem issza.

Má ho rád, ako holub pšenicu.
Zát. VIII. 638.

Nie je mi o galier prišity. Zát.
XVI. 330.

Hovno a skoda nyema gazdu.
Zempl. m.

Veď som šialené huby nepo-
jedol. Zát. XVI. 149.

Smrť nau zabudla. Zát. VII. 131.

Za brucho sa chytal od smiechu.
Zát. IV. 343.

Aby son tá vtedy viedel, keď
na zadku dieru. Čas. I. 24. l.

Záhodi snim, ako smaľovany-
ni vajcom. Zát. VIII. 647.

Nedobre oproti vetru ščat. Zát.
IX.

Na jednu strunu drukajú. Zát.
VIII. 670.

Lacne mäso, riedka polievka.¹

Povedz pravdu, prebiješ hlavu.²
Zát. V. 150.

Ani vlastnej košeli never. Zát.
XII. 571.

Dal by mu i tu košelu so sebä.
Zát. VIII. 832.

Aky „pomodaj“ (P. Boh daj),
taky „bodajzdrav“. Zát. VIII. 54.

Každy tak chválí Boha, ako vie.
Zát. III. 90.

Kto si neprepíše, má! Zát. VI.
311.

¹ A tót a magyarból kölcsönözte, nem a németből (wie das Fleisch so die Suppe), mert a magyarnak szóról-szóra megfelel.

² A csehben is megvan, de a tót a magyart jobban fedi. (L. Starck Mudr. 46. l.)

Egy járomba valók.

Nem a járom megy az ökörhöz.

Én értem is meghalt Krisztus.

Jól imádkozott.

Ha nem kaka, nem papa.

Asszony hordja a kalapot.

Ne légy mindenben kanál!

Káposztás kertbe néz (kancsal).

Kár haszonnal jár.

Szereti, mint a kecske a kést.

Vén kecske is megnyalja a sót.

Keresztbetette a kezét.

Két kézzel szórja.

Kezet foghatnak.

Kidobolta.

Szemérmes koldusnak üres a tarisznyája.

Koldusbotra jutott.

Kutyába sem veszi.

Nemcsak egy tarka kutya van a világon.

Len ich do jednoho járma zapriahnuť. Čas. IV. 10. 1.

Jasle za volom nechodia. Zát. VIII. 886.

I zamne umrel Kristus Pán. Zát. VIII. 20.

Dobre sa modlila. Zát. VII. 367.

Ak si nepokakaš, nepopapaš. Zát. XI. 323.

Ona nosí klobuk. Zát. VII. 597.

Nebuď do každého hrnca vareškou! Zát. VIII. 405.

Do zahradki patrí. Zeml. m.

Škoda s osohom chodí.¹ Zát. X. 808.

Rád ho má, ako koza nož. Zát. VIII. 818. Janč. M. Ml. (Koza).

Aj stara koza sol ľubi. Janč. M. Ml. (Koza).

Ruky na križ založil. Zát. X. 584.

Oboma rukama rozhadzuje. Z. X. 804.

Moži si len podať ruky. Zát. II. 291.

Na buben uderil. Zát. V. 332.

Hanblivy žobrak prazdnu kapsu nosi. Zát. VIII. 598.

Višiel na žobracku palicu. Zát. X. 345.

Nemá ho ani za psa. Zát. VIII. 772.

Nejeden pes je tarkávy. Zát. XVI. 27.

¹ A lengyelben és csehben más alakban van meg.

Inkább kutyát kefélnék.

A kutya sem ugatja meg.

Magad lábán jársz!

Lábát sem teszi ki a házból.

Jó lecke az neki.

Lehordta.

Nem mozog a levél, ha nem
fujja a szél.

Csak hálai jár belé a lélek.

Kirázom a lelkedet.

A lelkét is eladná.

Elállt a lélekzete.

Lóról beszél.

Kifátszik a lóláb.

Jó lónak csak egy lába van.

Fáradt lónak a farka is nehéz.

Mind a kettő jó madár.

Megjárta.

Megtollasodott.

Nadrágulyát evett.

Néma gyermeknek anyja sem
érti szavát.

Mindig egy nótát fuj.

Töri a nyakát.

Nyakára hágtak.

Radši psa česať. Zát. XVI. 398.
Janč M. Ml. (Pes).

Ani pes za nim nezabreše.

Chod na vlastnych nohách! Zát.
XVI. 240.

Ani nohy z domu nevyloži. Zát.
IV. 296.

Dobra to preň lekcija. Zát. V.
630.

Snosil ho. Zát. V. 650.

Bez vetra sa ani listok na stro-
me nepohne. Zát. V. 517.

Iba čo duša chodi doň nocu-
vať. Zát. VI. 666.

Dušu stebä vytrasiem. Zát. XVI.
402.

Aj dušu má na predaňe. Zát.
II. 299.

Dych sa mu stavil. Zát. IV. 226

S vysokeho koňa hovorí. Zát.
IV. 559.

Ukazalo sa kopyto. Zát. VIII. 713

Koň má len jednu nohu. Zát.
XI. 466.

Ustalej kobyle aj chvost je fašky.
Zát. XII. 164.

Oba dobri vtáci. Zát. II. 292.

Pochodzil. Zempl. m.

Zaperil sa. Zát. X. 272.

Sa nadragule napil. Zát. III. 233.

Nememú ani vlastná mať ne-
rozumi. Zát. 370.

Vždy jednu nôtu hudie. Zát.
IV. 154.

Karky lame. Zát. II. 319.

Stupili mu na grgy. Zát. II. 345.

Nyakamra jár.
 Nyakáról lerázni.
 Légy szállt az orrára.
 Nem harapják le az orromot.
 Végén csattan az ostor.
 Egyél, ne éhezz, mint otthon!
 Tanulj tinó, ökör lesz belőled!
 Tégy jót az ördöggel, pokolba
 visz érte.
 Az ördög is a dombra szarik.
 Lelkével is adós az ördögnek.
 Holtig tanul a jó pap.
 Pert akasztott a nyakába.
 Pénz olvasva, az asszony ver-
 ve jó.
 Pipadohányt sem ér.
 Pokolban is esik egyszer ün-
 nep.
 Politika úri huncutság.
 Porba hullott a pecsenyéje.
 Rajta száradt.

Chodí mi na grgy. Zát. IV. 90.
 S hrdla striasť. Zát. IV. 102.
 Mucha mu sedla na nos.¹ Zát.
 IV. 412.
 Veď mi nik s nosa neodhryzne.
 Zát. XVI. 99.
 Na konci bič zapleskňe. Zát.
 XVI. 491.
 Jidz, nye hladuj, jak doma.
 Zeml. m.
 Uč se teľa, bude s teba vól.
 Zát. III. 134.
 Urob čertu dobre, zanesie ťa
 do pekla. Zát. VIII. 489.
 Čert vždy na velku hromadku
 drístá. Zát. X. 41.
 Aj s dušou (helyes tótsággal:
 dušu acc.) čertu dlžen. Zát. X. 1085.
 Dobry kňaz sa do smrťi učí.
 Zát. III. 9.
 Pravo mu na grg zavesil. Zát.
 VIII. 1272.
 Peniaze su dobré čítané, a žena
 bita. Zát.
 To je ňe hodno ani fajku ta-
 baku. Sbornik 1909. 128. l.
 Raz do roka i v pekľe hostína
 býva. Zát. VIII. 303.
 Politika panske huncustvo. Zát.
 VIII. 1037.
 Padla mu pečenka do popola.
 Zát. XII. 427.
 Prischlo na ňom. Zát. VIII. 1243.

¹ Ez az alak a magyarból került a főtba. A németben: jeder hat seine Fliege, úgyszintén a lengyelben és a csehben ennek megfelelő alak.

Odaégett a rántás.

Sarkára lép.

Seggel kelt föl.

Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

Olyan mérges, hogy két szerre föl nem férne.

Szemesnek a világ, koldusnak az alamizsna.

Leesett a hályog a szeméről.

Majd kiszúrja a szemét.

Szempillája sem rezdült meg.

Szemtelen.

Szentnek sem!

Szegénynek a szerencséje is szegény.

Tudja, honnan fuj a szél.

Nem mind szűz, aki pártát tűz.

Taliga nem szekér.

Koldustól elveszi a tarisznját.

Ne tálalj ki mindjárt mindent!

Ennyit testvérek között is megér.

Torkig vagyok vele.

Spalili zaprašku. Zát. VII. 586.

Na päty mu stúpá. Zát. IV. 102.

Musel hore zadkom vstať. Zát. XIV. 14.

Velyo bi chczela sztraka, alye chvoszt nye vláda. Zempl. m.

Ani by ho na tri vozy nepobral. Zát. IV. 447.

Bedlivemu právo, žebrakovi almužna. Zát. VIII. 1209.

Spadlo mu belmo s oči. Zát. III. 194.

Dobre mu oči nevykole. Zát. III. 205.

Ani sa mu tie okále nezohnú. Zát. IV. 274.

Bez oči. Zát. IV. 274.

Ani svätému. Zát. XVI. 382.

Chudobného i šťastie je chudobné. Zát. X. 156.

Už vie zkadiaľ vieter dúje. Zát. III. 202.

Ne každá panna, čo má pártu na hlave. Zát. VII. 202.

Kára nenie voz. Zát. IX. 12.

Vezme aj žobrákovi kapsu. Čas. II. 9.

Nevylož hned všetko na misu.¹ Zát. V. 311.

Tefko je medzi bratmi hodno. Zát. XI. 307.

Mám ho po hrdlo.²

¹ A németben: aufischen; itt kitálal = na misu vyložiť.

² A németben: satt; itt torkig = po hrdlo.

Úr a pokolban is úr.

Kettőn áll a vásár.

Ha akarom, vemhes, ha akarom, nem vemhes.

Dobbal nem fognak verebet.

Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok.

Vess az ebnek, nem harap meg.

Vén asszony lakat a háznál.

Lassu víz partot mos.

A szentelt víz sem mossza le róla.

Szegény ember vízzel főz.

Vízbefuló habhoz is kap.

Megtalálta zsák a feltját.

Volt-ra nem ad a zsidó.

A zsidó is megverte a fiát, mikor először nyert.

Pán je i v pekle pánom. Zát. VIII. 1153.

Na dvoch kupa stojí. Zát. XI. 251.

Keď chcem, je žrebna, keď nechcem, ne žrebna. Zát. V. 61.

Nechodia s bubnom na vrabce. Zát. V. 297.

Lepši dneš vrabec, ako zajtra tretov.¹ Zát. IX. 383.

Hoď psovi chleba, neuhryzne fá. Zát. VIII. 232.

Starý člověk ako zámka na dome. Zát. VII. 88.

Tichá voda brech podmyvá.² Sb. 1909. 128. 1.

Ani svätená voda to viac z neho, nesmyje. Zát. II. 304.

Chudobný člověk s vodou vari.³ Zát. X. 165.

Kto sa topí, pien sa lapá. Zát. XII. 132.

Najde vreće záplatu. Zát. VIII. 369.

Čo bolo, zato žid nič nedá. Zát. IX. 354.

Aj žid nabil syna, keď poprvé vyhrál. Zát. X. 1165.

Az itt felsorolt közmondások tót alakjai amellet, hogy közülök alig egynéhány fordul elő más szláv vagy a német nyelvben, magukon viselik a magyar származás bélyegét; legtöbbször feltűnő a magyarból való fordítás.

¹ Lengyel: Lepši wrabel na dlaňi, niż kos na jabloni, (L. Brzowski: Wrabel), tehát a tót a magyarból fordított szóról-szóra.

² Szóról-szóra fedi a magyart, míg a csehben: Tichá voda brehy bere. (L.: Starek Mudrost na ulici. 36. l.)

³ Cs.: Chudina ... (L. Starek Mudr. 41. l.), valószínűleg a tótból vette.

II.

Az alábbi közmondások és szólások magyar alakjai viszont szláv származásra vallanak. Amennyiben a legtöbb a tótban előforduló alakot fedi a legjobban, ezek, ha nem tót származásuk is, de a tót nyelv közvetítésével juthattak a magyar nyelvbe.

Ajtó közé ne tedd az
ujjad!

Akad kasza köre. (Való-
színűleg a tótból; a lengyelben:
Trafi na kameň kosa, svoj na
svojego, czo mu utrze nosa.
(Brz. Kosa.)

Anyja után csiripel a
veréb. A tót alakot jobban fedi.

Asztag mellett könnyű
kalászt szedni. Tótból.

Nehéz a bárányt a far-
kas szájából kivonni. (Szó-
ról szóra a tótból.)

Aki ebbel játszik, bot
legyen kezében. (Legjobban
egyeznek a tóttal és a cseh-vel. A
l.: Psa glaskaj, ale kija z reki
ne puszczej!)

Galuskát ehetnék a csiz-
mád. Csak a tótban.

Nepchaj prsty medzi dve-
re. Zát. 220. L.: Ad. Drzwi 5. Cs.
Starek 15. l. R.

Trafi kosa na kameň. Zát.
VIII. 828. L.: Ad. Kosa 5.

Mlady vrabeč učí sa čvi-
rikať od starého. Zát. VII. 678.
Cs. Starek 25. l.

Dobre je pri kope klásky
sbierať. Zát. X. 8. L.: Ad.
Ktos 1.

Taško je vlkovi barana
zo zubov vydrapiť. Zát. X.
925. Ad. Wilk 117.

So psom sa hraj, a pa-
licu v ruke máj. Zát. VIII.
242. Ad. Pies 226.

Čižma czi haluški-pirohi
pita. Zeml. m.

Ha nem csordul, cseppen. (Legjobban egyezik a tóttal. L.: Ito dobre, choc sie nieleje, kiedy choc kapie. Cseh egyezik a tóttal.)

Nyujtóz kodik, mint eb a pozdorján.

Agg ebnek, vén szolgának egy a fizetése.¹ (A tóttal egyezik szóról-szóra.)

Szegény az eklézsia, maga harangozik a pap.

Erdőre fát visz.

Falra borsót hányui.

Erdőt mutat a farkasnak.

Egy süveg alatt nehezen egyezik két fej. A tótnak a fordítása.

Ha a fejed tetejére állsz is.

Már attól nem fáj a feje.

Szőget ütött a fejébe. (Jobban egyezik a lengyellel. Esetleg a tótnak is, a magyarnak is az a közös forrása.)

Keď netečie, aspoň kvapká. Zát. X. 75. L.: Ad. Kapač 2. Rib. 594. St. 118. I. R. Or. (ne tecset, in kanet).

Nafahuje sa, ako pes na pazderí. Zát. X. 577. Ad. Wi-ciagac sie.

Staremu psovi, a starému sluhovi jeden plat ide. Zát. VIII. 997. Ad. Pies 259.

Chudobna fara, sám plebán zvoní. Zát. X. 304. Ad. Fara 3. St. 97.

Drevo do lesa nevozi! Zát. X. 1010. Ad. Drzewo. 7. St. 16. I.

Hrach na stenu hadzať. Zát. IV. 248. Ad. Gác sie 2. Rib. 108.

Vlkovi cestu do hory ukazuje. Zát. VIII. 427. Ad. Wilk 51.

Dve hlavy nevejdú pod jeden kapeluch. Zát. VIII. 862. Sárom. St. 16. I.

Čo sa na hlavu posta-
viš. Zát. XVI. 391. Brz. Gtowa.

Už ho od toho hlava ne-
bolí. Zát. III. 207. Brz. Gtowa.

Ma klyn v hlave. Zát. IV. 126. Brz. Gtowa: Ubil sobie cwick w glove.

¹ Állítólag Winicki nevű udvari bolondtól ered. L. Wurzbach.

Busuljon a ló, elég nagy
a feje. (A lengyelben: kobyła-
kanca.)

Fekete földben terem a
jó buza.

Jobb a folt, mint a lyuk.

A fősvény duplán fizet,
a rest duplán fárad.

A disznónak és a fős-
vénynek holtuk után hasz-
nuk.

Nagyobb a füst, mint a
pecsenye.

Ha nincs kedve a gaz-
dának, az egész ház szo-
morú.

Azért tart harapófogót
a kovács, hogy meg ne
süsse kezét.

Akkor mondd „hopp“, ha
átugrottad az árkot.

Adjon Isten sok irigyet,
kevés szánakodót.

Ember céloz, Isten ha-
tároz. *ember*

Ember tervez, Isten vé-
gez.

Koň má veľku hlavú, nech
sa ten stará. Zát. IV. 144. Ad.
Klopac sie 2. (Kobyła)

V čiernej zemi sa chlieb
rodí, a na bielu psi sraju. Zát.
VI. 108. Ad, Ziemia. 7.

Lepšia záplatá, ako diera.
Zát. XIII. 107. Ad. Plata 1.

Skupý dva razy platí,
lenivy dva razy chodí. Zát.
X. 486. Ad. Leniwy 22. L.:
traci (veszít) ...

Skupému a sviňi jeden
osoh, iba po smrti. Zát. 888.
Ad. Skupy 18.

Väčši dym, ako pečenka.
Zát. IV. 566. Brz. Dym.

Kde je gazda chory, tam
i sluhu čosi mori. Zát. VIII.
875. St. 106. l. A tót verses, ke-
rek forma az eredeti. Ebből vette
a magyar és a cseh.

Náto drží kováč kliešte,
aby sa nepopalil. Zát. IX.
522. Ad. Kowal 2. St.

Nepovjed „hopp“, až keď
preskočíš. Sb. XIII. 44. l. Ad.
Przeskoczic. 2.

Odvrať Bože ľutovníkov,
a prispor nám zavisztní-
kov. Zát. VIII. 585. A verses,
kerek forma tót eredetre vall.

Človek mieni, Pán Boh
mení. Zát. I. Ad. Bog 102. és
207. St. 52. l.

Kinek Isten nem adja,
János Kovács nem koholja.

Kezére van.

Még jön a kutyára dér.

Nőjjön a kutyának a fü,
ha eldöglött a ló.

Kutyából nem lesz szalonna.

Közelről házasodjál, meszsiről lopj!

Lovat is azt ütik, amelyik a legjobban húz. A magyar a tóttal szóról-szóra egyezik, a tót lengyeltől vehette, ahol kerekébb a formája.

Ugat a kutya, de a szél elhordja.

Ki lovat veszen, a féket is vele viszi.

Macska is szereti a halat, de kerüli a vizet.

Ami nem égeti nyelved, ne fujjad!

Aki két nyulat űz, egyet sem vér.

Komu Pán Boh nedaruje, tomu kováč neukuje. Zát. I. 91. Ad. Bog. 94. St. 58. 1.

Na ruku mu je. Zempl. Brz. Reka.

Pride raz na psa mráz. Zát. XVI. 499. Ad. Mroz 1. Janč. Mráz.

Nech psom trava rastie, keď kone podochnú. Zát. VIII. 132. Ad. Trawa 7. Jaňč. Koň. St. 48. 1. R.

Ne buďe zo psa slanina, ani z vlka baranina. Zát. II. 210. Ad. Pies 269.

Žeň sa z blizka, kradni z daľáka! Zát. VIII. 360. Ad. Krasc 1.

Ktorý koň najlepšie ľahá, toho biju. Zát. VIII. 985. Ad. Koň. 176.

Pes breše, vietor nešie. Z. V. 453. Ad. Pies 163.

Kto kúpi koňa, berie aj uzdu. Zát. XI. 236. Ad. Koň. 172.

Rad kacur ryby jiedá, ale za nimi do vody sa nedá. Zát. X. 550. Ad. Kot. 15. St. 171.

Čo fa nepáli, nefúkaj! Zát. VIII. 386. Ad. Palic 1.

Kto dvoch zajacov naháňa ani jedného nechytí. Zát. IX. Ad. zajac 8.

Kinek a pap, kinek a papné, kinek a lánya. A magyar és tót szóról-szóra fedi egymást. A többi szláv nyelvben kisebb szóeltérések.

Hosszabb a péntek, mint a szombat.

Kicsiny a rakás, nagyobbat kíván.

Minden róka a maga farkát dicséri.

Szálfá nem erdő.

Szemről esett neki.

Szomszéd tehenének nagyobb a tőgye.

Jaj annak a háznak, hol a tehén a bikának jármot vet a nyakába. A csekély eltérés dacára is feltűnő a tótból való fordítás.

Ház nem templom.

Egy hólyaggal világból kiűzheted.

Komu kňaż, komu kňažovka, komu kňažova dievka. Zát. IV. 54. Brz. Pop. L.: Jednemu sie pop, a drugiemu popadja. Ugyanilyen a kis orosz, cseh, szerb.

Dlkši pīatok, ze sobota. Zát, XIII. 133. Ad. Piatek 3.

Malá hrba, pīta viac. Zát. X. 713.

Kážda liška svoj chvost chváli. Zát. VIII. 22. Ad. Liszka 8. Rib. 153.

Jedno drevo nenie hora. Zát. VIII. 345. Ad. Drzewo. 21.

S oči mu spadlo. Zempl.

Susedova kráva viacej mlieka dáva. Zát. VIII. 588. Ad. Sasiod 26. St. 100. 1.

Beda temu domovi, kde rozkazuje krava volovi. Zát. VII. 542. Ad. Dom. 1. St. 14. 1.

Dom nie kostol, človek nie anjel. Zát. XII. 6. Ad. Czlowiek 76.

Mechurom by ho i kraj sveta zahnal. Zát. IV. 229. Ad. Zasziraszic.

Az itt felsorolt közmondások és szólások tót nyelvű alakjai szerkezetükkkel, hasonlataikkal, sokszor ritmikus és rimes külsejükkel szláv eredet mellett szólnak, míg magyar alakjukon a legtöbbször meglátszik a fordítás. Előfordulnak majdnem valamennyi északi szláv nyelvben. Mindez amellett bizonyít, hogy a tót nyelv volt az átadó, illetőleg a közvetítő, mert a felsorolt közmondások a legjobban egyeznek a tót nyelvű alakokkal.

III.

Nagyon sok olyan közös közmondás és szólás van úgy a magyar, mint a tót nyelvben, amelyeknek külsejéből eredetüket megállapítani nem lehet, mert kifejezési formájuk mind a két nyelvben kerek, fordulatos és nem fordításszerű. Bár előfordulnak a lengyel, illetőleg a cseh és rutén nyelvben is, szláv eredetükre abból következtetni nem lehet, mert a magyar nyelv ezeket épügy kölcsönadhatta az illető nyelveknek, mint ahogy vehette is.

Csak mintegy mutatóul szolgáljon itt egynehány.

Ennél mindig nyitva van
az ajtó.

Éhes disznó makkal ál-
modik.

Késő bánat eb gondolat.

Bolondnak fapénz is jó.

Cigány is a maga lovát
dicséri.

Szegénynek még a csup-
rából is kiforr.

Törd meg a diót, ha be-
lét meg akarod enni.

Már attól nem fáj a feje.

Ki melegedni akar, füs-
tit is szenvedje.

U teho sú vždy otvorené
dvěre. Zát. X. 1038.

Svini sa vždy o zaludzi
sníva. Zát. IV. 76.

Pozdne pokanie nestoji
ani psa. Zát. II. 175.

Blaznovi je aj drevený
groš dobrý. Zát. III. 57. Št.
38. 1.

Každý cigaň svojho koňa
chváli. Zát. VIII. 26. Sb. 24. 1.

Chudobnému aj z hrnca
vykypí. Zát. X. 157.

Kto chce jadro, musí
orech prehryznúť. Zát. IX.
126. Ad. Orzech 3.

Už ho od toho hlava ne-
bolí. Zát. III. 207. Brz. głowa.

Kto chce mať oheň, musí
aj dym trpieť. Zát. IX. 124.

Hallotta, hogy harangoznak, de nem tudja, hol.

Csikorog a kerék, megitta a kocsis a háj árát.

Inába szállt a bátorsága.

Isten nem fizet minden szombaton.

A jó juh nem sokat bégget, de sok gyapjat ad.

Nézd a hátulsó kereket is!

Minden szentnek maga felé hajlik a keze. A szlav alakokban a szent hiányzik, ami a magyarnak szellemességet ad, úgy, hogy ezt valószínűleg a magyarból vették a szlav nyelvek.

Több nap, mint kolbász.

Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók.

Kováctól vesz szenet.

Akár a lóval imádkozz, akár evvel beszélj!

Közös lónak túrós a háta.

Ajándék lónak a fogát ne nézd!

Počul zvonít, ale nevie kde. Zát. III. 215. L.:..... w ktorym kosciol. (Brz. Kosciol.

Vrzgá kolieso, prepil kočiš sádló. Zát. X. 817.

Srdce mu podlo do nôh. Zát. IV. 241. Brz. Serce.

Pán Boh nevyplaca každú sobotu. Zát. I. Brz. Sobota.

Dobra ovca nebäči, ale mnoho vlny dáva. Zát. V. 217. Brz. Owca.

Obzeráj sa aj na zadne koleśa! Zát. IX. 227. Ad. Korta 7.

Každa ruka k seba nakrivená. Zát. VIII. 47. Ad Reka. 22.

Viac dni, ako klobás. Zát. X. 774. Ad. Kielbasa 7.

Kto sa miesa do otrub, toho sviňe sožrú. Zát. VIII. 212. Ad. Otreby.

Od kováča uhlie neкупuj! Zát. X. 735. Ad. Kowal 9.

S hováráj sa snim a s kobylyon sa modli, to je jedno. Zát. III. 125. Ad. Gadac. 30.

Společny koň má košťavy chrbát. Zát. VIII. 472. Ad. Kon. 26.

Darovanej kobyly do zubov nehladia. Zát. XI. 220. Ad. Kon. 17.

20
A lónak négy lába van,
mégis megbotlik.

Az egy madártejen ki-
vül mindene megvan.

Előre iszik a medve bő-
rére.

Minden mesterségnek
arany a fenéke.

Egy ördög.

Ne piszkáld a szart, mert
bűdösebb lesz.

Éhes, mint a molnár
tyúkjá.

Megfojtaná egy kanál
vízben.

Vízbefuló habhoz is kap.

Kibúvik a szög a zsák-
ból.

Kobyła má štyrī nohy
a potkne sa. Zát. XII. 24. Ad.
Kon. 126.

Nechybā mu nič, iba
vtačie mlieko. Zát. XII. 94.
Ad. Plak 2.

Pije na medvedovu kožu
a medved v hore. Zát. IX.
375. Ad. Miedzwiedź 9. Rib. 34. R.

Remeslo má zlaté dno
Zát. XI. 104. Ad. Rsemoslo. 6

Jeden čert. Zát. II. 297.
Brz. Diabel.

Nědraždí lejno, nach
nesmrdí. Zát. VIII. 213. Brz.
Šmerdží.

Lačný, ako mlynarova
šliepka. Zát. VIII. 263. Ad.
Glodny 19. Sb. 28. 1,

V lyžičké vody by ho
utopil. Zát. VIII. 783. Ad. Utopii
St. 163. 1.

Kto sa topí, peu sa lapá
Zát. XII. 132. St. 20. 1.

Vykole sa klyn z vreca
Zát. VIII. 564. Ad. Szydło 4
Rib. 255.

Forrásmunkák.

Margalits: Magyar közmondás gyűjtemény, Latin közmondás-gyűjtemény.

Tóth Béla: Szájról-szájra.

Záturecky: Slovenska příslovi, porekadlo, a uslovi. Prága 1896.

Adalberg: Ksiega przysłów, przypowieści i wyrażen przysłowiowych polskich. Krakko 1894.

Dr. Constant Wurzbach: Die Sprichwörter der Polen historisch erläutert. Wien 1852.

Franciszek Korab Brzowski: Przyslowia Polskie. Krakko 1896.

Ribay: Cseh és tót közmondások gyűjteménye. Prága 1813.

Jan Nep. Stárek: Mudrost na ulici v př. a por. naroda českého. Prága 1881.

Sbirka příslovi: Vyškov 1900.

Dr. Ign. Jan Hannš: Litteratura příslovnictvi slovanského a nemeckého. Prága 1853.

Stefan Jančovič: Maďarska Mluvňica. Szarvas 1848.

Časopis.

Sbornik.

Rudolf Altenkirch: Die Beziehungen zwischen Slawen und Griechen in ihren Sprichwörtern. 1908.

Ivan Franko: Etnografienij Sbirnik.

F. K. W. Wander: Deutsches Sprichwörter-Lexikon.

Dr. Franz Tetzter: Deutsches Sprichwörterbuch. Univ. Bibl. 4416—4420.

Rövidítések.

Ad. = Adalberg; Brz. = Brzowski; Čas. = Časopis; Janč. = Jančovič Maďarska Mluvňica; Rib. = Ribay; Sb. = Sbornik; St. = Stárek; Zát. = Záturecky; Zempl. m. = Zemplénmegye; R. = rutén.

